

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

RESPUBLIKA KONFERENSIYA (ILMIY-AMALIY ANJUMAN) MAQOLA VA TEZISLAR TO'PLAMI: "MILLIY IQTISODIYOTNI BARQAROR SAQLASHDA "YASHIL IQTISODIYOT", "YASHIL MOLIYA", "YASHIL BUXGALTERIYA" VA ILG'OR MUHANDISLIK MAKTABLARINI ILMIY-AMALIY INTEGRATSIYALASHTIRISH DOLZARBLIGI"

Konferensiya maqola va tezislari to'plami

2025-YIL
30-MAY

ROAD
74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 462 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 11-martda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Omborxonada wms tizimidan foydalanishni afzalliklari.....	16
G'ofurov Shoxjaxon Abdumajit o'g'li, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
Интеграция проектного офиса в корпоративную структуру строительной компании, работающей по ерс-контрактам.....	21
Махмудов Сардор Козим угли	
Investitsion muhit va unga ta'sir etuvchi omillar tahlili	24
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyati to'g'risidagi itimoiy-iqtisodiy qarashlar tahlili	27
Abduvohidov Behzod XXX	
Tijorat banklarida kredit portfelini boshqarishning asosiy yo'nalishlari.....	30
Jo'rayev Eldor Berdibekovich	
O'zbekistonda davlat budjetini kupaytirishda soliqlarni ahamiyati.....	34
Karimova Gulbahor Normurodovna	
Dunyo oziq-ovqat bozorining dinamik rivojlanishidagi o'zgarishlar, qiyinchiliklar va ularning yechimlari	36
Tolipova Baxtigul Farxodovna	
Исследование тепловых и диффузионных процессов при азотировании зубчатых колес в вакуумной среде	39
Жасурбек Юлдашбоевич Холмирзаев	
Axborot tizimlaridan foydalangan holda tashkilotni boshqarish bo'yicha qarorlar qabul qilishni takomillashtirish	49
Xujamova Shahrizoda Otabek Qizi	
Sanoat sektorida dekarbonizatsiya va qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish strategiyalari	52
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Sanoat rivojlanishini ekonometrik modellashtirish (Surxondaryo viloyati misolida)	56
Xalmuratov Zakirjan Mekkamovich	
"Yashil iqtisodiyot" – barqaror taraqqiyot omili.....	58
Lapasova Kamola Farhod qizi	
Umumta'lim maktablarida informatika fanini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	60
Raxmonov Baxtiyor Azzamovich	
"Makroiqtisodiy masalalarni yechishda matematik modellarning ahamiyati"	63
Abdiraimov Abbas Xolmurod O'g'li	
Moda marketingida iste'molchilarning ichki ehtiyojlari va xulq-atvoriga asoslangan yondashuvlar	67
Tuxtaeva Oydinoy Normamatovna	
O'zbekiston Respublikasida standartlashtirish siyosatida xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik tahlili	72
Raximov Ilyos Muydinovich	
Tijorat banklarida omonatlarni jalb qilishda mijoz sodiqligini oshirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar	75
Raximov Shoxrux Furqatovich	
Raqamli bank xizmatlarida sun'iy intellektdan foydalanishning istiqbollari va xavfsizlik masalalari	78
Erdonayev Aliqul Xalimovich	
Ta'minot zanjirini optimallashtirish yo'llari.....	82
Matkarimova Umida Alisher qizi, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
The role of global value chains in international trade competition.....	85
Rakhmonova Dildora Ergash Qizi	
Электронная коммерция в узбекистане: государственные стратегии, технологический прогресс и барьеры развития.....	88
Махаммадалиева Муслимахон Шерали Кизи	

Modernization of the social protection system through digital technologies and innovative approaches.....	90
Abduzoirov Mukhiddin Umidjon ugli, Qudratov Inomjon Nemat ugli	
Tabiiy va sun'iy tolalar asosida qayta ishlangan mahsulotlarning texnologik sifati va iqtisodiy samaradorligi.....	93
Raximov Furqat Jalalovich	
Maishiy kimyo tovarlari B2B bozori uchun barqaror va yashil taqsimot modellarini ishlab chiqish.....	97
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	
Chakana savdo va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish orqali hududiy iqtisodiyotni rivojlantirish	102
Po'latova Sug'diyona Iskandar qizi, Abdullayev Firdavs Sanjar o'g'li, Ravshanova Muxtarama	
Zamonaviy shahar massivlarida xizmat ko'rsatish va boshqarishda "Aqlli shahar" konsepsiyasi	105
Ismailov Najmiddin Ilxamovich	
Germaniyaning ta'minot zanjirlarini boshqarish tajribasidan foydalanishni afzalliklari.....	108
Nuriddinov G'ulomiddin Ziyovuddin o'g'li, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
Ta'minot zanjirida CPFR texnologiyasi foydalanishni afzalliklari.....	111
Komilov Muhammad Yusuf Sardorbek o'g'li, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
Ta'minot zanjirlarini qo'llashda jahon tajribasi.....	115
Karimov Amirxon Anvarovich, Yuldashev Abduhakim Abdukarimovich	
Sug'urtada investisiya faoliyatini tashkil etishni huquqiy asoslari	118
Suyunov Isomiddin Tilovkobilovich	
Yurtimizda amaldagi budjetlararo munosabatlar tartibi, hisobi hamda uning afzalliklari	122
Po'latov Tirkash Sotiboldiyevich	
Aholini ijtimoiy himoya qilish institutlari shakllanishining xorij tajribalari	127
Bobonov N.H.	
Способ организации продуктивной работы преподавателя и его влияние на результативность	131
Гулнора Казимова	
Literature is a reflection of the soul and culture of humanity	136
Sayidova Sayyora Yorikulovna	
Turizm infratuzilmasida transport xizmatlarini integratsiyalash: muammo va yechimlar	140
Vakilov Ruslan Tillabayevich	
Ekoturizm va madaniy meros obyektlariga tashrifni tartibga soluvchi huquqiy normalar	142
Sayfiddinov Sharofiddinxo'ja Najmiddin o'g'li	
Strategies for achieving sustainable growth through green economy transition.....	145
Umida Kakhramonova Gayratovna	
Buxoro viloyatida qishloq xo'jaligida suv resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlar.....	149
Ro'ziyev Sobirjon Samatovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida mulkni qayta baholash va unga yetkazilgan moddiy zararni aniqlash.....	153
Xadjayev Kamoliddin Fazliddinovich	
Shahar aglomeratsiyasining sifatini ekologik va geologik mezonlar asosida kompleks baholash.....	155
Irgashev Shavkatbek Turdiyevich	
Sanoatda korxonalarining qayta tiklanuvchi energiya manbalari asosida barqaror iqtisodiy o'sishini ta'minlash	160
Qalandarova Gulshoda Nazirjon qizi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida hududiy tengsizliklarni kamaytirish usullari.....	165
Ibragimov Baxrom Baxodirovich	
Tog' yon bag'rida joylashgan kon uymlarini ochiq usulda qazib olish xususiyatlari.....	174
I.T. Mislibayev, M.Sh. Ochilova	
Milliy iqtisodiyotda turizmning o'rni va rivojlanish imkoniyatlari.....	176
Xudoyberdiyeva Hilola Himmatovna	
China insurance market experience	178
Jumaboyev Akmal Sheraliyevich	

Tijorat banklarida moliyaviy resurslarning shakllanish manbalari.....	181
Tangirkulov Bekzod Boxadirovich	
Bank tizimida buxgalteriya hisobotlarida axborot texnologiyalarining roli va rivoji.....	185
Sodiqov Sanjar Saydullo o'g'li	
Samarali loyiha risklarini boshqarish: nazariya va amaliyot.....	189
Nosirova Gulira'no Abdulaziz qizi	
XXI-asrda Xitoyning iqtisodiy taraqqiyoti: sohaviy islohotlar, yutuqlar va muammolar tahlili.....	192
D.E.Qarshiyev	
Boshqaruv hisobining zamonaviy konsepsiyalarini joriy etish xo'jalik yurituvchi subyektlarda natijadorlikka erishishning muhim omilidir	195
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
Eksportga chiqariladigan mahsulotlar uchun zamonaviy qadoqlashning ahamiyati va tendensiyalari	201
Xidirov Shohrux Bobur o'g'li	
Усовершенствование подходов к управлению проблемными кредитами в коммерческих банках узбекистана	205
Улмасой Хусан кизи Ахмедова	
Sug'urtada investitsiya faoliyatini obyekt va predmeti	208
D.E.Qarshiev	
O'zbekistonda raqamli texnologiyalarning tadbirkorlik sohasida istiqbollari.....	211
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich	
Sug'urtada anderryayting xizmatini xorij tajribasidan foydalanish.....	213
D.E. Qarshiev	
Важность проекта «умный город» в узбекистане	216
Акбаржон Иминов	
The role of digitalization of healthcare in the implementation of the safe city project	218
Акбарjon Iminov	
Moliyaviy faoliyat natijalari hisobini takomillashtirishda tahlilning o'rni.....	220
Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Abduxoliqov Isomiddin Ikrom o'g'li, Shakarov Shahzod Sobir o'g'li	
Temir yo'l va intermodal transport tizimining rivojlanishi: investitsiyalar, xarajatlar va samaradorlik tahlili.....	226
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
O'zbekistonda qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirish uchun xorijiy investitsiyalarni jalb qilish ahamiyati.....	230
S.J. Yangiboev	
Korporativ boshqaruv va moliyaviy barqarorlik o'rtasidagi bog'liqlik: davlat ishtirokidagi korxonalar misolida.....	234
Musurmonov Mehroj Murtaza o'g'li	
“Sanoat korxonalarida zamonaviy loyiha menejerining asosiy kompetensiyalar modelini ishlab chiqish”	238
Axmedov Daniyar Sabirovich, Valiyev Shamsiddin Eshpulatovich	
Turizmdagi shartnoma munosabatlari: turoperatorlar, turagentlar, turistik xizmatlar iste'molchilari.....	241
Ergasheva Iroda Ibrohim qizi	
“Разработка модели ключевых компетенций современного менеджера проекта в промышленных предприятиях”	243
Ахмедов Данияр Сабирович, Научный руководитель	
Xorijiy tajriba asosida o'zbekistonda oliy ta'lim akademik boshqaruvini takomillashtirish	249
Muxamedova Moxigul Xusanovna	
The role of international institutions in accelerating green finance	253
Qudratov Inomjon Nemat o'g'li	
Barqaror iqtisodiy o'sish sharoitida yashil innovatsiyalar va raqamli texnologiyalarni rivojlantirish	257
Xudayberdieva Dilnoza Egamberdiyevna	
Indicators and criteria of women's sustainable employment in the context of economic growth.....	262
Kholiyorova Shokhista Kahramon kizi	
Qishloq xo'jaligi sohasida “Salam” maxsus savdo shartnomalaridan foydalanish istiqbollari.....	267
Xoliyov Xomid	

Davlat xaridlarida kichik biznesning ortib borishi va uning umumiy tizimdagi o'rni	269
Majidov Nizom Baxramovich	
Davlat qarzlarini qaytarish mexanizmlarini takomillashtirish va tashqi xatarlardan himoyalash yo'nalishlari	273
Sayfutdinov Xasanboy Dilshodovich	
Xalqaro moliya institutlaridan investitsiyalarni jalb qilishning ahamiti	277
Tolibov Shoxrux Muminovich	
O'zbekiston respublikasining soliq salohiyati: 2024-yilda viloyatlar va Qoraqalpog'iston.....	280
Poyonov Otabek Abdiqaxxor o'g'li, Almardonov Muxamadi Ibragimovich, Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich	
Oliy ta'lim muassasalarida investitsiya muhitini boshqarishning institutsional mexanizmlari	283
Otaxanov Rasulbek Marks o'g'li	
Автоматизированное управление корпоративными расходами: стратегический подход и экономическая эффективность.....	286
Кахоров Абдумалик Рахматулло угли	
Повышающаяся значимость коренного изменения деятельности традиционных СМИ в реалиях освещения процесса построения нового Узбекистана.....	289
Салим Дониёров	
Raqamli transformatsiyaning mohiyati va bank sohasidagi ahamiyati.....	294
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	
Деятельность международных финансово-кредитных организаций и перспективы развития сотрудничества с Республикой Узбекистан	299
Холикова Зарнигор Камолиддин кизи	
Budjet tashkilotlarining xarajatlar smetalarida davlat xarajatlarini moliyalashtirish tartibi va amal qilish holati.....	302
Abdurasulov Sardor To'liqin o'g'li	
Tijorat banklari tomonidan komplayens-nazorat tizimini rivojlantirish istiqbollari	307
Rustamov Sunnatillo Rustamovich	
Bank tizimi modernizatsiyasida innovatsion boshqaruv modellarining ahamiyati	310
Hamroyev Xurshid Jalilovich	
Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya.....	314
Turapov Bahromjon Alisher o'g'li	
O'zbekiston Respublikasida yashirin iqtisodiyotni qisqartirishga yo'naltirilgan davlatning siyosati, me'yoriy-huquqiy bazasi va iqtisodiy islohotlari	317
Xasanov Jaxongir Jamshidovich	
"Qurilish materiallari sanoatida innovatsion faollikni rag'batlantirish mexanizmi"	321
G'ulomov Ilhom Akramovich	
Legal foundations and challenges in the implementation of guarantees for foreign investors' rights	324
Alisherova E'zoza, N. Kh. Rakhmonqulova	
Innovatsion faollikni oshirish orqali qurilish materiallari sanoatida raqobatbardoshlikni ta'minlash	326
G'ulomov Ilhom Akramovich	
Soliq siyosatining inklyuziv rivojlanishni ta'minlashining huquqiy-me'yoriy asoslari	329
Hakimov Feruz Xurshid o'g'li	
Транснациональные корпорации и международное право: к формированию глобальных экономических норм через расширение правосубъектности	334
Хидоятов Бурхон Ғайрат ўғли, С.М. Адилходжаева	
O'zbekistonda yashirin iqtisodiyotning hozirgi holati va uni shakllantiruvchi omillar	338
Malikov Abdulaziz Toxirjon o'g'li, S.A. Zakirova	
Abxidjit Banerdji va Ester Dyuflo ilmiy qarashlarida kambag'allikni qisqartirish istiqbollari	343
M.E.Rajabboyev	
Transport va logistika infratuzilmasini modernizatsiya qilish orqali eksport samaradorligini oshirish.....	346
Kurbanova Ma'mura Abdukarim qizi	
Fond bozori vositasida iqtisodiyotni moliyalashtirishning usullari	350
G'aniyev Axrorjon Norboy o'g'li	
Davlat moliyaviy nazorati tizimida ichki audit xizmati faoliyatining amaliy jihatlari.....	354
Kuliyev Komil Shuxratovich	
Digitalization in economy.....	358
Razzaqov Jasur Xamraboevich, Yaqubov Matrasul Mavlonberdiyevich, Sabirova Nodira Komil qizi	

Sirkulyar iqtisodiyot tamoyillariga asoslangan yashil investitsiya strategiyalari.....	361
Hakimov Anvarjon Abdulloyevich	
Sun'iy intellekt yordamida quritilgan organik mevalar eksportida marketing strategiyalarini optimallashtirish.....	363
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Ziyorat turizmini rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish.....	372
Zaripov Toxirjon Yusufboy o'g'li	
Hududlarda ayollar bandligini ta'minlash orqali investitsion muhitni yaxshilash yo'llari	376
Imomova Kamola Novfal qizi	
O'ZBEKISTONDA SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMIDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI	381
Solikhova Dildora Alisher qizi	
SANOAT KORXONALARINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: IQTISODIY SAMARADORLIK VA INNOVATSIYA BOSHQARUVI	384
Mansurova Sayyora Baxtiyor qizi	
O'ZBEKISTONNING IT-XIZMATLAR EKSPORTI GEOGRAFIYASI 2024-YIL NATIJALARI	387
Jumaboyev Akmaljon Sheraliyevich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORINI TAKOMILLASHTIRISH.....	391
Abdurazaqov Jasur Abdunasimovich	
TURIZM SOHASIDA MIJOZLAR SODIQLIGINI OSHIRISHDA MARKETING KOMMUNIKATSIYALARINING AHAMIYATI	397
Shaymanov To'liqin Mahmayusupovich	
BARQAROR RIVOJLANISHNI TA'MINLASHDA SOLIQ SIYOSATINING SAMARADORLIGI.....	400
Sheraliyev Nurbek Jumanazarovich	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA TURIZMNING O'RNI: GLOBAL VA MAHALLIY TAHLIL.....	402
Xamdullayeva Gulhayo Ergash qizi	
O'ZBEKISTON EKSPORT TARKIBINI YUQORI QO'SHIMCHA QIYMATLI MAHSULOTLARGA O'TKAZISH STRATEGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	404
Raximov Eshmurod Normuradovich	
EKSPORT FAOLIYATIDA ERKIN IQTISODIY ZONALARNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	408
Berdivaliyeva Madina Komiljon qizi	
SIYOSIY ISLOHOTLAR VA GLOBALLASHUVNI O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI.....	411
Xalilova Sevaraxon Alijon qizi	
O'ZBEKISTONNING YALPI ICHKI MAHSULOT (YAIM) O'SISH TENDENSIYALARI	414
Akmalbek Najimov Umid o'g'li, Ishmanova Dinara	
MILLIY MOLIYA BOZORI JORIY HOLATI TADQIQI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	417
Samadov Temur Oybek o'g'li	
ELEKTRON TO'LOV XAVFSIZLIGI: ZAMONAVIY TAHDIDLAR VA HIMOYA MEXANIZMLARI	421
Toxirov Shodibek Jo'ra o'g'li	
MAMLAKAT MAKROIQTISODIY BARQARORLIGINI TAMINLASHDA TASHQI SAVDO SIYOSATINING O'RNI.....	424
Alimova Dilfuzaxon Rustam qizi	
O'ZBEKISTONDA G'AZNACHILIK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH ORQALI DAVLAT MOLIYASI BOSHQARUVINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	427
Tangrieva Farida Abdukarimovna	
DEVELOPING TOURISM THROUGH VIRTUAL AND AUGMENTED REALITY TECHNOLOGIES.....	431
Olimov Davron Olimovich	
JAHON MOLIYA BOZORLARINING BARQARORLIGI VA INQIROZ XAVFI	433
Jalolov Umidjon Xudoyberdi o'g'li, Yegamberdiyev Shuxrat Satimbayevich	
РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В ПРОВЕДЕНИИ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ГОСУДАРСТВЕННОГО ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ	436
Турсунбоева Нилуфар Отабековна	
O'ZBEKISTONDA TURIZM XIZMATLARI EKSPORTINING IJTIMOY-IQTISODIY MEXANIZMLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	441
Bakhromov Akmal Abduvahid o'g'li	

TASHKILOTNING INNOVATSION POTENSIALI RAQOBATBARDOSHLIK USTUNLIGI SIFATIDA.....	445
Djalilov Sardor Sadilloevich	
SUN'YI INTELLEKT ASOSIDAGI INVESTITSİYALARNI JALB QILISH TAHLILI: SINGAPUR IQTISODIY TARAQQIYOT KENGASHI, IRLANDIYANING IDA STRATEGIYASI VA BAANING NEXTGENFDI TASHABBUSI TAQQOSLAMASI.....	448
Kurolov Maksud Obitovich	
IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI KREDITLASH AMALIYOTI	457
Sultonova Sevara Faxriddinovna	
HUDUDLARDA ICHKI TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MAHALLIY AHOLINING ROLI	459
Jahongir Matkarimov	

HUDUDLARDA ICHKI TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MAHALLIY AHOLINING ROLI

Jahongir Matkarimov

TDIU mustaqil tadqiqotchisi, Turizm qo'mitasining bo'lim boshlig'i

Annotatsiya: Tezisdan O'zbekiston Respublikasi hududlarida ichki turizmni rivojlantirishda mahalliy aholining o'rnini "ma'lumotli mahalliy aholi" konsepsiyasi doirasida tahlil qilingan. Nazariy asos sifatida jamoaga asoslangan turizm (CBT), ijtimoiy almashuv nazariyasi va turizm hayotiy sikli modellari qo'llangan. Tadqiqot mahalliy aholining "hudud elchisi", "axborot beruvchi" va "ekskursiya yo'l boshchisi" rollari orqali turistik tajriba sifatini, joylarda bandlik va daromad, hamda madaniy-tabiiy merosni asrash ko'rsatkichlariga ta'sirini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: ichki turizm; ma'lumotli mahalliy aholi; jamoaga asoslangan turizm (CBT); ijtimoiy almashuv nazariyasi; turizm elchisi; Greeter; ekskursiya yo'l boshchisi; mahalliy ishtirok; barqaror turizm; hududiy rivojlanish.

Abstract: The thesis analyzes the role of local residents in the development of domestic tourism in the regions of the Republic of Uzbekistan within the framework of the "informed local community" concept. The theoretical basis includes Community-Based Tourism (CBT), Social Exchange Theory, and Tourism Life Cycle models. The study demonstrates how local residents, through their roles as "territorial ambassadors", "information providers", and "tour guides", influence the quality of the tourist experience, local employment and income, as well as the preservation of cultural and natural heritage.

Key words: domestic tourism; informed local community; Community-Based Tourism (CBT); Social Exchange Theory; tourism ambassador; Greeter; tour guide; local participation; sustainable tourism; regional development.

Аннотация: В диссертации анализируется роль местного населения в развитии внутреннего туризма в регионах Республики Узбекистан в рамках концепции «информированное местное сообщество». Теоретической основой являются Туризм, основанный на сообществе (CBT), Теория социального обмена и модели жизненного цикла туризма. Исследование показывает, как местные жители через свои роли «территориальных послов», «информаторов» и «экскурсоводов» влияют на качество туристического опыта, занятость и доходы в регионах, а также на сохранение культурного и природного наследия.

Ключевые слова: внутренний туризм; информированное местное сообщество; туризм, основанный на сообществе (CBT); теория социального обмена; туристический посол; Greeter; экскурсовод; участие местного населения; устойчивый туризм; региональное развитие.

KIRISH

Turizm sohasi O'zbekiston iqtisodiyotida strategik ahamiyatga ega tarmoq sifatida tan olinmoqda. Prezident Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek, turizmni iqtisodiyotning strategik sektori maqomiga ko'tarib, mamlakatning barcha hududlarida kompleks rivojlanishga yetakchi kuchga aylantirish lozimligi belgilangan. Bugungi global sharoitda ichki turizmni rivojlantirish orqali nafaqat iqtisodiy foyda olish, balki aholining madaniy-ma'rifiy saviyasini oshirish, hududlarning infratuzilmasini yaxshilash va yangi ish o'rinlarini yaratish mumkin.

Turizmni barqaror rivojlantirishda mahalliy hamjamiyatning ishtiroki muhim omil sifatida ko'rib kelinadi. Ilmiy adabiyotlarda "Community-Based Tourism (CBT)" — jamoaga asoslangan turizm konsepsiyasi keng tarqalgan bo'lib, unda mahalliy aholi turizm mahsulotini yaratish va undan naf olishning bevosita ishtirokchisi sifatida qaraladi. Masalan, CBT tamoyillariga ko'ra, mahalliy jamoa vakillari sayyohlarga xizmat ko'rsatish, mehmon uylari yuritish, sayyohlik marshrutlarini tashkil etish kabi jarayonlarda faol qatnashadi hamda bundan daromad oladi.

Ilmiy nazariyalarda mahalliy aholi ishtirokini tushuntiruvchi turli modellar mavjud. Masalan, Butlarning turizm hayotiy sikli modelida boshlang'ich "jalb qilish" va "rivojlanish" bosqichlarida mahalliy aholi turizmga jalb etilib, sayyohlarga xizmat ko'rsata boshlashi ta'kidlangan. Shuningdek, ijtimoiy almashuv nazariyasi (Social Exchange Theory) turizmning mahalliy aholiga keltirgan foydasi ularning turizmga munosabatini belgilashini

aytadi: agar aholi turizm orqali iqtisodiy yoki ijtimoiy naf ko'rsa, uni qo'llab-quvvatlaydi, aks holda qarshi chiqishi mumkin.

Boshqa bir yondashuv — aholining turizm qatnashuv darajalari (Tosn modeli) bo'lib, unda mahalliy hamjamiyat ishtirokining "ixtiyoriy", "raqamli" va "rivojlantirilgan" turlari nazariy jihatdan asoslantirilgan. Umuman olganda, zamonaviy tadqiqotlar shundan dalolat bermoqdaki, mahalliy aholi turizmni rejalashtirish va boshqaruv jarayonlariga jalb etilishi turizmning barqaror va muvaffaqiyatli rivoji uchun zarur shartdir. Zero, "yaxshi ma'lumotga ega mahalliy aholi" turizm tashabbuslarini chinakam o'zlashtirib, ularning amalga oshishiga hissa qo'shadi.

Yuqorida bayon etilgan rollar doirasida mahalliy aholi turizm taraqqiyotiga turli yo'nalishlarda sezilarli hissa qo'shmoqda. Hudud elchilari sifatida chiqish qiladigan faollar toifasi paydo bo'layotgani kuzatilmoqda. Ular rasman turizm xodimi bo'lmasa-da, o'z mahallasi yoki shahrining obro'si uchun qayg'urib, sayyohlarga ko'maklashadi. Masalan, ayrim tarixiy shaharlarda tashabbuskor yoshlar guruhlar tuzilib, shahar mehmonlariga bepul ekskursiyalar uyushtirishmoqda yoki qiziqarli fotozona, kutubxona, hunarmandchilik ustaxonalari kabi tashabbuslarni amalga oshirishmoqda. Natijada, mahalliy jamoada turizmni "o'z ishi" deb biladigan kishilar soni ortmoqda.

Axborot manbai sifatidagi mahalliy aholining hissasini ko'pincha sayyohlar bildirgan fikrlardan ham anglash mumkin. Ko'plab xorijiy mehmonlar O'zbekistonga safar taassurotlari haqidagi blog va maqolalarida "o'zbek xalqining mehmondo'stligi va yordamsevarligi"ni alohida e'tirof etishadi. Masalan, yo'l ko'rsatib qo'yish, safar davomida kerakli maslahat berish, mahalliy urf-odat yoki taomlarni tushuntirish kabi kichik ko'maklar sayyohlar uchun katta ahamiyatga ega.

Ekskursiya yo'l boshchilari sifatida mahalliy aholi vakillari ko'pincha professional gidlar bilan bir qatorda faoliyat yuritmoqda. Ayniqsa, qishloq va ekoturizm yo'nalishlarida mahalliy odamlar o'z hududini yaxshi bilganliklari sababli eng yaxshi yo'l boshchilar bo'la oladi. Masalan, tog'li hududlardagi sayyohlik marshrutlarida mahalliy ovchilar yoki cho'ponlarning yo'l boshchilik qilishi amaliy jihatdan samarali tajriba hisoblanadi — ular nafaqat yo'lni, balki tabiat xususiyatlarini hamda xavfsiz harakatlanish usullarini yaxshi biladi.

Shuningdek, shaharlardagi ayrim tarixga qiziqqan mahalliy havaskorlar turistlar uchun o'zlari yaxshi ko'rgan qadimiy binolar yoki mahallalar bo'ylab bepul sayohatlar tashkil etmoqda. Bunday ixtiyoriy ekskursovodlik tajribasi dunyoning ko'plab shaharlarida yo'lga qo'yilgan "Greeter" (ko'ngilli kutib oluvchi) dasturlarini eslatadi. Darhaqiqat, xalqaro tajribada 130 dan ortiq shaharda Greeterlar tarmog'i mavjud bo'lib, ular mahalliy volontyorlar sifatida shahar mehmonlarini bepul yurgizadi hamda o'z mahallasi haqida rasmiy gidlardan farqli ravishda samimiy suhbat va haqqoniy tasavvur beradi¹. Bunday tashabbuslar orqali mahalliy aholi o'z shaharining "yuzi"ga aylanib, sayyohlarda yanada chuqurroq taassurot qoldiradi.

Mahalliy aholining ushbu rollari turizmga ko'p qirrali ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Birinchidan, sayyohlarga taqdim etilayotgan tajriba yanada samimiy va mazmunli bo'ladi, chunki ular faqat rasmiy ma'lumot emas, balki mahalliy koloritni ham his qilishadi.

Ikkinchidan, mahalliy hamjamiyat turizmdan daromad olish imkoniyatiga ega bo'ladi (masalan, ekskursiya xizmati yoki hunarmandchilik buyumlarini sotish orqali).

Uchinchidan, aholining o'zida o'z yurtiga nisbatan faxr tuyg'usi ortadi, turizmga nisbatan mas'uliyatliroq munosabat shakllanadi. Shu bois, mahalliy aholini turizmga jalb qilish va ularni ma'lumotli qilish nafaqat sayyohlar, balki joylardagi jamiyat uchun ham manfaatli jarayondir.

O'zbekistonning turli mintaqalarida mahalliy aholini turizmga jalb etish borasida bir qator muvaffaqiyatli dastur va tashabbuslar amalga oshirilmoqda. Hukumat qarorlari bilan "turizm qishlog'i" va "turizm mahallasi" maqomlari joriy etilib, talablarga javob beradigan joylarga rasman bunday maqom berilmoqda.

Masalan, Navoiy viloyati Nurota tumanidagi Sentob qishlog'i 2023-yilda "turizm qishlog'i" maqomiga sazovor bo'ldi va shu yilning o'zida BMT Turizm tashkilotining "Eng yaxshi sayyohlik qishloqlari" ro'yxatiga kiritildi. Sentob qishlog'ida mahalliy aholi tomonidan bir necha yillardan buyon oilaviy mehmon uylari tashkil etilib, ekologik va etnografik turizm xizmatlari yo'lga qo'yilgan. Bu yerga tashrif buyurgan xorijiy sayyohlar oddiy oilaviy sharoitlarda yashab, mahalliy taomlardan tatib ko'radi va qishloq turmush tarzi bilan tanishadi. Natijada Sentob modeli turizm orqali qishloq joylarda aholi daromadini oshirish hamda madaniy merosni asrashning namunasi sifatida e'tirof etilmoqda.

Yana bir misol — Samarqand viloyati Nurobod tumanidagi Oqsoy qishlog'idir. Unga 2025-yilda rasman "turizm qishlog'i" maqomi berilib, u yerda infratuzilmani yaxshilash bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirildi (yo'llar ta'mirlandi, internet tarmog'i va kuzatuv kameralari o'rnatildi va hokazo). Eng asosiysi, Oqsoyda 20 ga yaqin oilaviy mehmon uylari faoliyat ko'rsatmoqda. Bu mehmon uylari mahalliy oilalar tomonidan boshqarilib, ularga to'g'ridan-to'g'ri foyda keltirmoqda. Oqsoy loyihasi orqali ushbu oilalar barqaror daromad manbaiga ega bo'ldi, qishloqda yangi ish o'rinlari yaratildi va butun hududning sayyohlik jozibadorligi oshdi.

1 Kurtz S. "Greeters: A Traveler's Best-Kept Secret." — *Lustre.net*, 18.08.2025.

Navoiy viloyatining olis Xatirchi tumanidagi Angidon mahallasi esa yuqorida ta'kidlanganidek, kichik sharoitlarda katta natijalarga erishgan. Angidon tog'li hudud bo'lib, u yerda yashovchi aholi o'z tabiatini "ikkinchi Shveysariya" deb ataydi. So'nggi yillarda bu yerga ichki turistlar oqimi ortib bormoqda — 2023-yilning o'zida 50 mingdan ortiq mahalliy va 2,5 mingga yaqin xorijiy sayyoh tashrif buyurgan². Mahallada 15 ta oilaviy mehmon uyi va 12 ta dam olish maskani tashkil etildi, turli etno-turizm va agro-turizm xizmatlari (folklor dasturlari, hunarmandchilik ko'rgazmalari, baliq ovlash, milliy taomlar tayyorlanadigan uylar va hokazo) yo'lga qo'yildi. Bu loyihalar mahalliy xotin-qizlar va yoshlarni ish bilan ta'minlab, qishloq iqtisodiyotiga yangi nafas berdi. Angidon tajribasi shuni ko'rsatadiki, hatto olis va ilgari kam ta'minlangan hududlarda ham to'g'ri yondashuv bilan turizm orqali jadal ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlarga erishish mumkin.

Buxoro, Xiva, Qo'qon kabi tarixiy shaharlarimizda ham mahalliy aholi turizm rivojiga sezilarli hissa qo'shmoqda. Masalan, Xiva shahrida ayrim mahalla faollari mahalliy bolalarga chet tillarni o'rgatish va ekskursiya o'tkazish mahoratini shakllantirish bo'yicha to'garaklar tashkil etgan — bu kelgusida mahalliy yoshlarning gid sifatida yetishib chiqishiga zamin yaratadi.

Samarqandda esa mahalliy tadbirkorlar o'z hududidagi sayyohlik obyektlari (maqbaralar, mahallalar) bo'ylab maxsus piyoda va velosiped yo'laklari hamda axborot lavhalari o'rnatish tashabbuslarini ilgari surmoqda. Bunday jamoaviy harakatlar turistlar uchun qulay muhit yaratib, mahalliy jamoaning sa'y-harakatlari samarasi ekanini namoyon qilmoqda.

XULOSA

O'zbekistonning har bir mintaqasida "ma'lumotli mahalliy aholi" g'oyasini turlicha namoyon etuvchi misollar mavjud. Ularning umumiy jihati — mahalliy aholining faolligi, tashabbuskorligi va o'z yerlari uchun faxr tuyg'usidir. Ana shunday omillar mavjud bo'lgan joylarda turizm barqaror va samarali rivojlanmoqda.

Mahalliy aholi turizm jarayonlariga faol jalb etilganda, ular nafaqat sayyohlarga xizmat ko'rsatish orqali daromad manbaiga ega bo'ladi, balki o'z madaniy merosini asrash va targ'ib qilishga ham hissa qo'shadi. Shu bilan birga, mahalliy aholining tashabbuskorligi va faol ishtiroki sayyohlar uchun yanada samimiy va mazmunli tajribani ta'minlaydi, turizmning sifati oshadi va hududning jozibadorligi kuchayadi.

Bunday yondashuv turizmning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy foydasini birlashtiradi. U nafaqat mahalliy aholining farovonligini oshirishga xizmat qiladi, balki qishloq va shahar hududlarida yangi ish o'rinlari yaratish, infratuzilmani yaxshilash hamda hududlararo turizm salohiyatini oshirishga imkon beradi. Shu bois, mahalliy aholining bilimli va faol ishtiroki turizmning barqaror va muvaffaqiyatli rivoji uchun eng muhim shartlardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. "2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi." president.uz rasmiy sayti, 2022.
2. Islamov F. "O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turizm zonalarining o'rni va ahamiyati." Journal of New Century Innovations, 2023.
3. "Ichki turizm" haqida ma'lumot. Advice.uz huquqiy maslaxat portali.
4. Xamidov O. "Tourism Sector in Uzbekistan and its Growth Prospects." International Congress on Eurasian Economies, 2023.
5. Ekstrom S. "What is a Tourism Ambassador?" LearnTourism Blog, 2022.
6. Boriev A., Aslonov S. "Turizm mahallalari ko'paymoqda." O'zA Milliy axborot agentligi, 24.09.2025.
7. "Oqsoy qishlog'iga 'Turizm qishlog'i' maqomi berildi." Zarnews.uz, 30.06.2025.
8. Melly et al. "Biosecurity Breaches and Tourist Vectoring: Assessing the Impact..." Journal of Responsible Tourism Management, 2023.
9. Kurtz S. "Greeters: A Traveler's Best-Kept Secret." Lustre.net, 18.08.2025.

2 Boriev A., Aslonov S. "Turizm mahallalari ko'paymoqda" – O'zA Milliy axborot agentligi, 24.09.2025.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025-yil, may.

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>